

واحد کار

برش و خم کردن لوله‌های نرم فلزی

هدفهای رفتاری: در پایان این واحد، فرآگیر باید بتواند :

- روشهای بریدن لوله‌ها را بیان کند.
- انواع لوله‌بر را برشمارد.
- طرز بریدن لوله‌های مسی را توضیح دهد.
- طرز بریدن لوله‌های فولادی را توضیح دهد.
- با استفاده از لوله‌بر، لوله نرم فلزی را بيرد.
- مفهوم پرچ کردن سر لوله‌ها را بیان کند.
- پرچ کن لوله و طرز استفاده از آن را توضیح دهد.
- سر لوله نرم فلزی را پرچ کند.
- روشهای خم کاری لوله‌ها را توضیح دهد.
- وسایل خم کاری لوله‌ها را بیان کند.
- لوله نرم فلزی را خم کند.

واحد کار: برش و خم کردن لوله های نرم فلزی شماره شناسایی: ۱۶-۱۳۹	پیمانه مهارتی: فلزکاری عمومی شماره شناسایی: ۱۶-۱۳۰ الی ۱۰-۳-۱۰/ک	مهارت: فلزکاری عمومی در کشاورزی شماره شناسایی: ۱۶-۱۰ الی ۳-۲-۷۴/ک
--	---	--

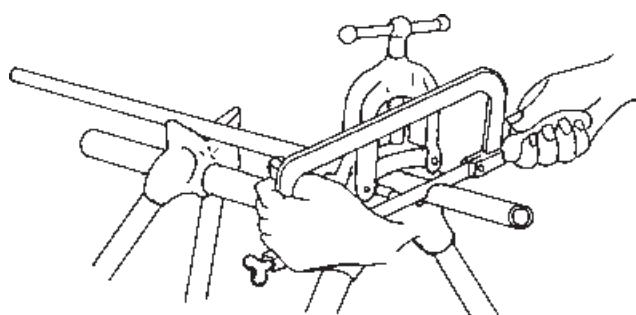
۹- برش و خم کردن لوله های نرم فلزی

۱-۹- بریدن لوله های نرم فلزی

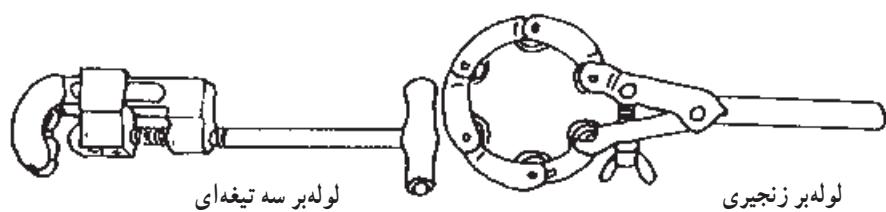
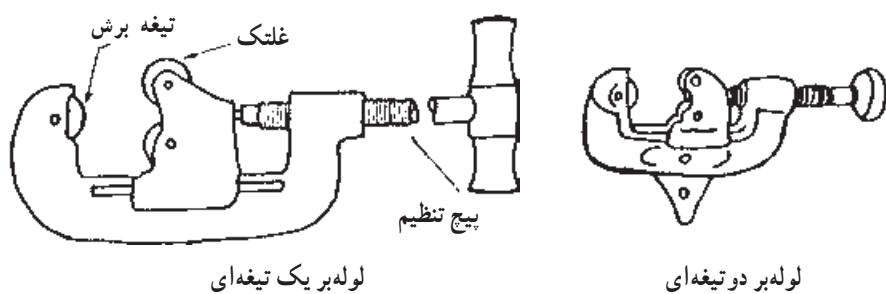
در ماشینهای کشاورزی و یا اتوبیل لوله های سوخت و روغن، اغلب فلزی هستند. اندازه لوله ها را برحسب قطر خارجی آنها بیان می کنند مانند ۸mm، ۹mm و ... .

- لوله ها را می توانید با کمان اره و یا لوله بر ببرید. لوله های نرم مانند لوله های مسی را که قطر آن زیاد است با تیغه اره دندانه ریز و لوله های سخت مانند لوله های فولادی را با تیغه اره دندانه درشت می توانید برش دهید.

۱-۹-۱- لوله بر: برای برش لوله با جنسهای مختلف بهتر است از لوله بر استفاده کنید. در شکل ۹-۲ چند نوع لوله بر را مشاهده می کنید.

شکل ۹-۱

شکل ۹-۲

واحد کار: برش و خم کردن لوله‌های نرم فلزی شماره شناسایی: ۱۶-۱۳۹ الی ۱۶-۳-۱۰/ک	پیمانه مهارتی: فلزکاری عمومی شماره شناسایی: ۱۶-۱۲ الی ۱۶-۳-۱۰/ک	مهارت: فلزکاری عمومی در کشاورزی شماره شناسایی: ۱۶-۱ الی ۱۶-۳-۱۰/ک
--	--	--

۹-۱-۲- برش لوله‌های مسی: برای برش لوله‌های

نازک مسی به ترتیب زیر عمل کنید :

- محل برش را مشخص کنید.

- پیچ انتهای لوله‌بر را شل کنید.

- لوله را داخل لوله‌بر طوری قرار دهید که تیغه لوله‌بر

روی خط برش، با لوله تماس پیدا کند.

شکل ۹-۳

- پیچ انتهای لوله‌بر را سفت کنید تا تیغه آن کمی در لوله

گیر کند.

- لوله‌بر را به دور لوله بچرخانید تا شیار کم عمقی در

روی لوله ایجاد شود.

- پیچ انتهای لوله‌بر را کمی دیگر بیندید و مجدداً لوله‌بر را

به دور لوله بچرخانید.

- عملیات بالا را تکرار کنید تا لوله بریده شود.

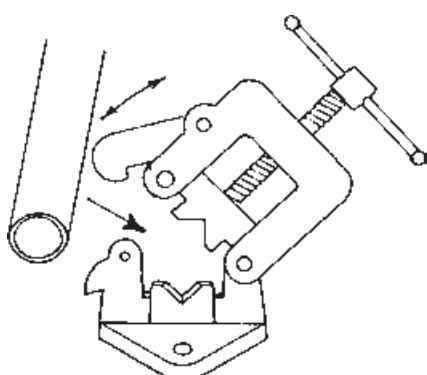
شکل ۹-۴

۹-۱-۳- برش لوله‌های فولادی: برای بریدن لوله‌های

فولادی به روش زیر عمل کنید.

- لوله را در داخل گیره لوله رومیزی و یا پایه‌دار قرار

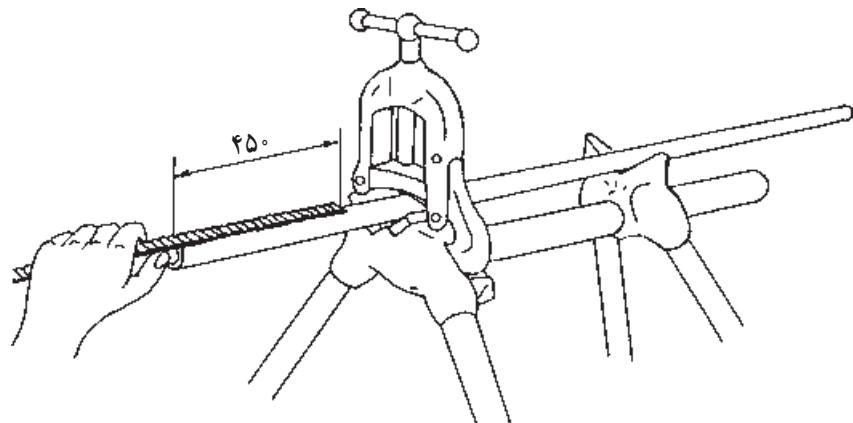
دهید.

شکل ۹-۵

واحد کار: برش و خم کردن لوله‌های نرم فلزی شماره شناسایی: ۱۶-۱۳۹	پیمانه مهارتی: فلزکاری عمومی شماره شناسایی: ۱۶-۱۳	مهارت: فلزکاری عمومی در کشاورزی شماره شناسایی: ۱۶-۳-۱
--	--	--

– محل برش را اندازه‌گیری کنید و علامت بگذارید.

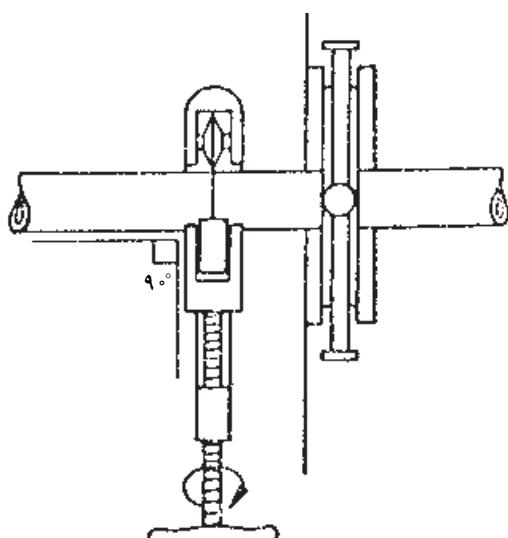

شکل ۶-۶

– پیچ گیره را سفت کنید تا لوله را نگه دارد.

– تیغه لوله بر را روی خط برش قرار دهید و لوله بر را

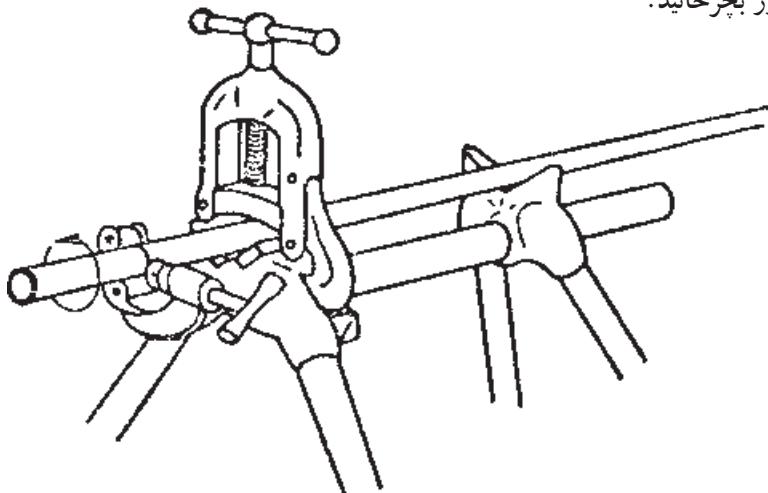
بیندید.

شکل ۶-۷

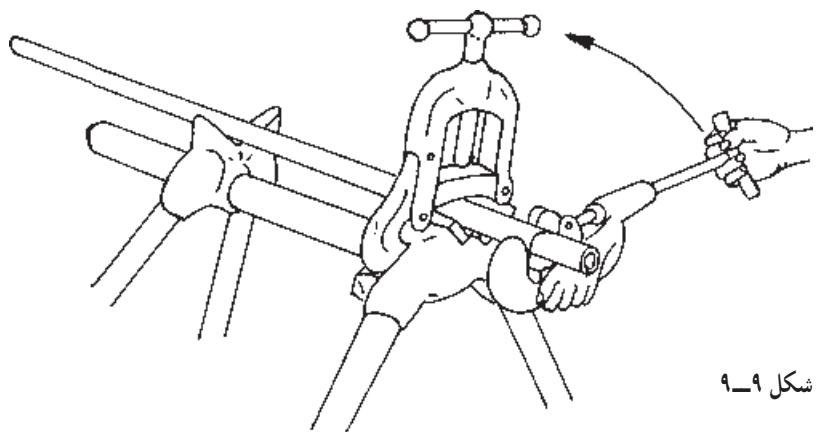
واحد کار: برش و خم کردن لوله های نرم فلزی شماره شناسایی: ۱۶-۱۳۹ الی ۱۶-۳۱۰ /ک	پیمانه مهارتی: فلز کاری عمومی شماره شناسایی: ۱۶-۱۲ الی ۷۴-۳۱۰ /ک	مهارت: فلز کاری عمومی در کشاورزی شماره شناسایی: ۱۶-۱ الی ۷۴-۳۱۰ /ک
--	---	---

– لوله بر را یک دور بچرخانید.

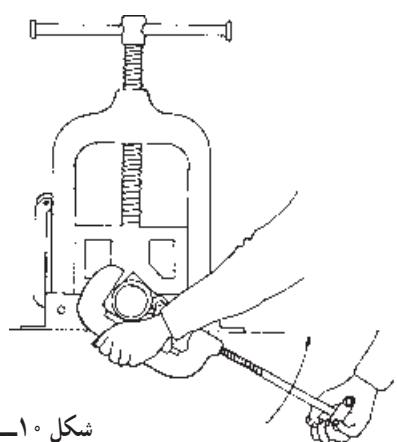
شكل ۹-۸

– به کمک پیچ تنظیم لوله بر، مقدار
فشار برش را کمی اضافه کنید.

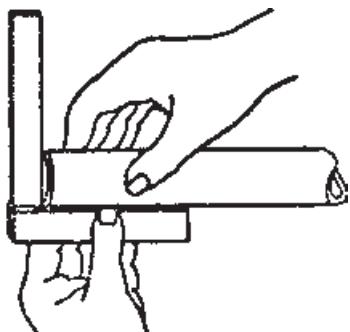
شكل ۹-۹

– یک بار دیگر لوله بر را دور لوله بچرخانید.

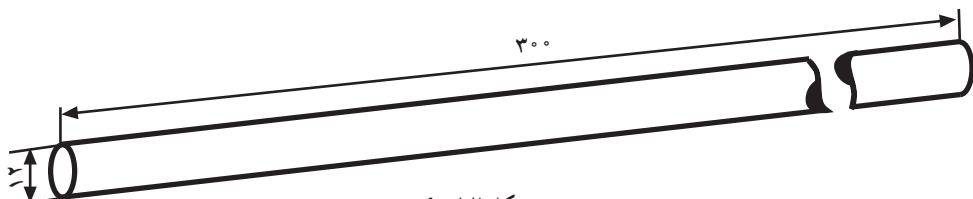
شكل ۹-۱۰

واحد کار: برش و خم کردن لوله‌های نرم فلزی شماره شناسایی: ۱۶-۱۳۹ الی ۱۶-۳-۱۰ /ک	پیمانه مهارتی: فلزکاری عمومی شماره شناسایی: ۱۶-۱۳ الی ۷۴-۳-۱ /ک	مهارت: فلزکاری عمومی در کشاورزی شماره شناسایی: ۱۶-۱۰ الی ۷۴-۳-۱ /ک
---	--	---

شکل ۹-۱۱

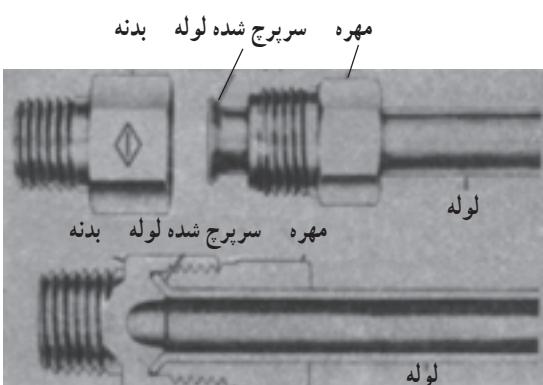
- مراحل مذکور را تکرار کنید تا لوله کاملاً بریده شود.
- در صورت لزوم سر لوله را با سوهان مناسب گونیا کنید.

شکل ۹-۱۲

تمرین ۹-۱

هدف: بریدن لوله مسی
ابزار موردنیاز: لوله بر، لوله مسی، متر فلزی
قطعه کار: لوله مسی

شکل ۹-۱۳

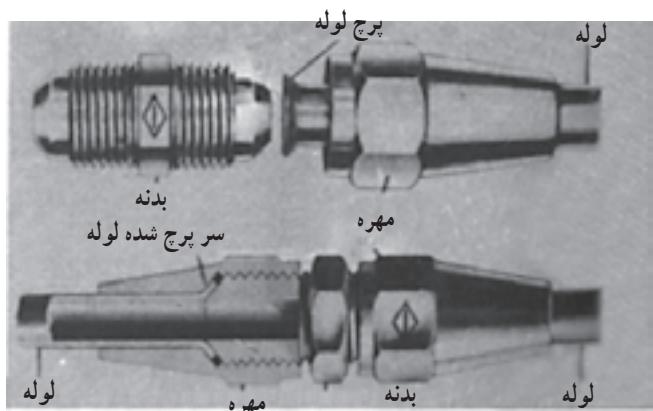
مراحل کار

- اندازه ۳۰۰ میلیمتر از حلقه لوله مسی را مشخص کنید.
- لوله را در داخل لوله بر قرار دهید.
- اندازه مشخص شده را با لوله بر قطع کنید.

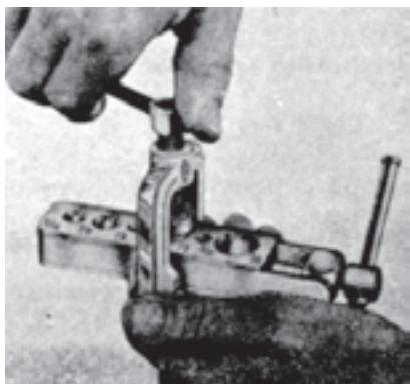
۹-۲-۲ پرج کردن لوله‌های فلزی

هنگام اتصال لوله‌های فلزی که امکان حدیده کردن آنها وجود ندارد سر آنها را پرج می‌کنند.
 بعضی از این اتصالات لوله‌ها را در اشکال ۹-۱۳ و ۹-۱۴ ملاحظه می‌کنید.

واحد کار: برش و خم کردن لوله‌های نرم فلزی شماره شناسایی: ۱۶-۱۳۹	پیمانه مهارتی: فلزکاری عمومی شماره شناسایی: ۱۶-۱۲	مهارت: فلزکاری عمومی در کشاورزی شماره شناسایی: ۱۶-۱
--	--	--

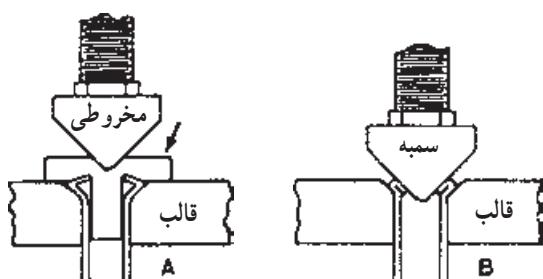

شکل ۹-۱۴

شکل ۹-۱۵

۹-۲-۱- پرج کن لوله (لاله کن): برای پرج کردن لوله‌ها وسایل مختلفی وجود دارد، ساده‌ترین آنها را در شکل ۹-۱۵ مشاهده می‌کنید. این وسیله شامل یک سنبه مخروطی و یک قالب با سوراخهای مختلف است که لوله‌های با قطر متفاوت را می‌توانند در داخل آن قرار دهید.

شکل ۹-۱۶

۹-۲-۲- روش کار

- کمی روغن به قسمت مخروطی سنبه بمالید.
- لوله را در قالب هم اندازه خود قرار دهید.
- قالب را به کمک پیچ انتهایی سفت کنید.
- رابط را در داخل لوله قرار داده و سپس به وسیله سنبه مخروطی آن را روی لوله محکم کنید.
- رابط را از روی لوله بردارید.
- سنبه را روی لوله قرار دهید و به آرامی پیچ آن را سفت کنید. در مورد لوله‌های از جنس آلومینیم، این کار را به آرامی و با دقت انجام دهید تا باعث ترک برداشتن لوله نشود.

واحد کار: برش و خم کردن لوله‌های نرم فلزی شماره شناسایی: ۱۶-۱۳۹	پیمانه مهارتی: فلزکاری عمومی شماره شناسایی: ۱۶-۱۳	مهارت: فلزکاری عمومی در کشاورزی شماره شناسایی: ۱۶-۳
--	--	--

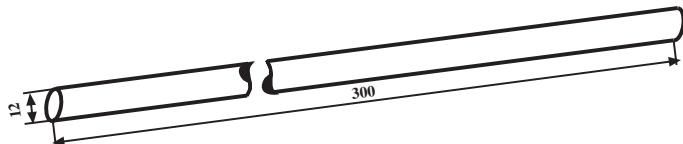
تمرین ۹-۲

هدف: پرج سر لوله

ابزار موردنیاز: دستگاه پرج لوله و لوله مسی

قطعه کار: قطعه کار تمرین ۹-۱

به کمک دستگاه پرج کن، دو سر لوله را پرج کنید.

۹-۳_ خمکاری لوله‌ها

در خمکاری لوله‌های توخالی که زاویه خمش آنها زیاد است و شعاع خم کوچکی دارند این امکان وجود دارد که مقطع آنها در محل خمش تغییر شکل دهد (جدول ۹-۱).

جدول ۹-۱

جنس					قطر لوله (d) به حسب میلیمتر
آلیازهای آلومینیم به حسب میلیمتر r	آلومینیم به حسب میلیمتر r	برنج به حسب میلیمتر r	مس به حسب میلیمتر r	فولاد به حسب میلیمتر r	
۱۵	۱۰	۱۵	۵	۵	۶
۲۰	۱۵	۱۵	۱۰	۱۰	۸
۲۵	۲۰	۱۵	۱۰	۱۰	۱۰
۲۵	۲۰	۲۰	۱۰	۱۵	۱۲
۳۰	۲۵	۲۰	۱۵	۱۵	۱۴
۳۵	۳۰	۲۰	۱۵	۱۵	۱۵
۴۰	۳۰	۲۰	۱۵	۱۵	۱۶
۵۰	۳۵	۲۵	۱۵	۲۰	۱۸
۶۰	۴۰	۲۵	۱۵	۲۰	۲۰
۷۰	۴۵	۲۰	۲۰	۲۵	۲۲
۸۰	۶۰	۲۵	۲۰	۲۵	۲۵
۱۱۰	۷۵	۴۰	۳۰	۳۰	۳۰
۱۳۵	۹۰	۵۰	۴۰	۴۵	۳۵
۱۶۰	۱۰۵	۵۰	۴۰	۶۰	۴۰

واحد کار: برش و خم کردن لوله‌های نرم فلزی شماره شناسایی: ۱۶-۱۳۹ الی ۱۶-۳-۱۰/ک	پیمانه مهارتی: فلزکاری عمومی شماره شناسایی: ۱۶-۱۲ الی ۱۶-۳-۱۰/ک	مهارت: فلزکاری عمومی در کشاورزی شماره شناسایی: ۱۶-۱ الی ۱۶-۳-۱۰/ک
--	--	--

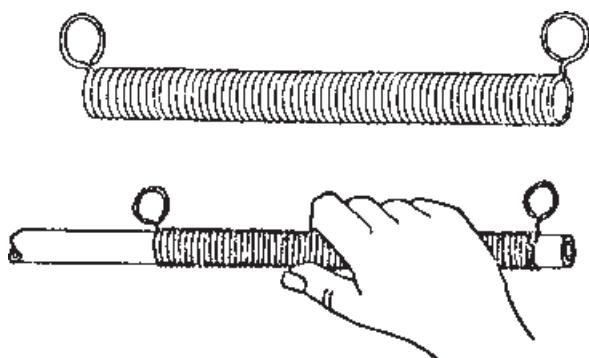
۹-۳-۱- روشهای خمکاری لوله‌ها

- لوله‌هایی از جنس مس، برنج و فلزات سبک و یا فولاد نرم با قطر ۱۰ میلیمتر با ضخامت دیواره حداقل یک میلیمتر را می‌توان بدون تغییر شکل در محل خمش، خمکاری نمود.

- برای خم کردن لوله‌های کوچک می‌توانید از خمکنهای فرنی نیز استفاده کنید.

شکل ۹-۱۷

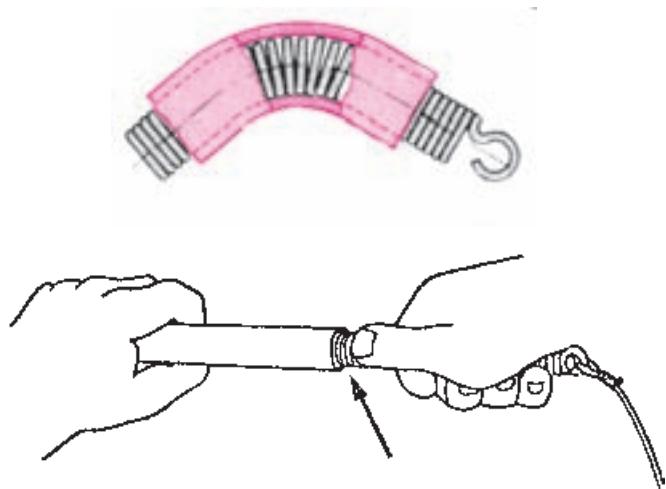
شکل ۹-۱۸

روش کار:

- لوله را در داخل فرن قرار دهید.

- فرن و لوله داخل آنرا کمی بیشتر از اندازه مورد نظر خم کنید.

- فرن را درآورید و خم لوله را بررسی کنید.

شکل ۹-۱۹

- لوله‌هایی که قطر خارجی آنها بیشتر از ۱۰ میلیمتر است؛ اگر از جنس فولاد نرم، مس، برنج و آلیاژ فلزات سبک هستند و قطر آنها تا ۱۶ میلیمتر است. داخل آنها را با فرن مارپیچ تقویت کنید.

برای این منظور، فرن را انتخاب کنید که قطر خارجی آن برابر قطر داخلی لوله باشد و قطر مفتوح آن در حدود $1/5$ میلیمتر باشد.

- فرن را با روغن چرب کنید.

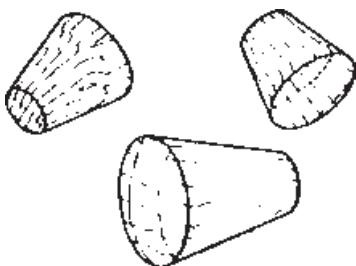
- فرن را داخل لوله کنید تا در محل خم قرار گیرد.

- خمکاری را انجام دهید.

واحد کار: برش و خم کردن لوله های نرم فلزی شماره شناسایی: ۱۶-۱۳۹ الی ۱۶-۳-۱ /ک	پیمانه مهارتی: فلز کاری عمومی شماره شناسایی: ۱۶-۱۳ الی ۱۶-۳-۱ /ک	مهارت: فلز کاری عمومی در کشاورزی شماره شناسایی: ۱۶-۱ الی ۱۶-۳-۱ /ک
--	---	---

– برای خارج نمودن فنر، آن را در جهت پیچش ماربیچ بگردانید تا قطر فنر کوچک شود، سپس آن را خارج کنید.
این روش را برای خم کاری لوله هایی از جنس آلومینیم و یا سرب با قطر تا 40 میلیمتر نیز می توانید به کار ببرید.

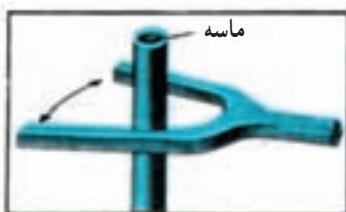
برای خم کردن لوله های فولادی با قطر بیش از 16 میلیمتر باید آنها را با ماسه نرم و خشک پر کنید.
– یک سر لوله را با چوب مخروطی شکل محکم مسدود کنید.

شکل ۹-۲۰

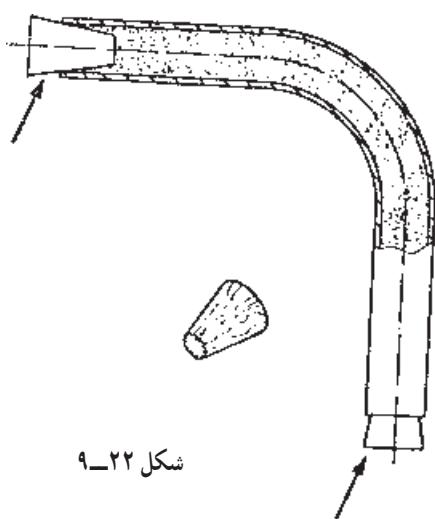
– از سر دیگر لوله، داخل آن را با ماسه پر کنید.

– با ضربه زدن به وسیله دسته چوبی چکش یا دو شاخه چوبی به بدنه لوله و همچنین کوپیدن ماسه، تراکم داخلی آن را به حداقل برسانید. در غیر این صورت محل خم دو بهن می شود.

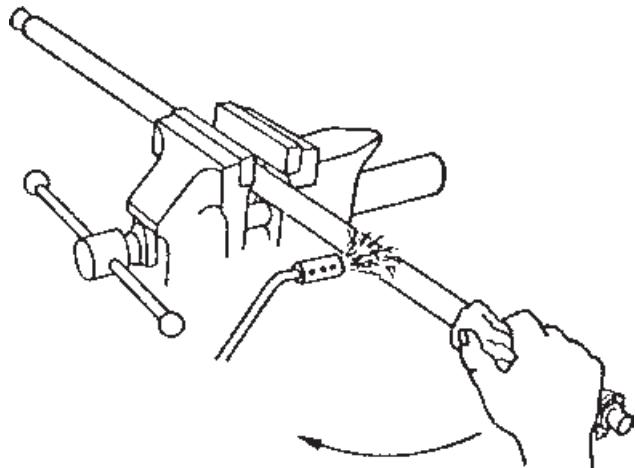
شکل ۹-۲۱

– در دیگر لوله را نیز با چوب مخروطی مسدود کنید.

شکل ۹-۲۲

واحد کار: برش و خم کردن لوله های نرم فلزی شماره شناسایی: ۱۶-۱۳۹ الی ۱۶-۳-۱۰ /ک	پیمانه مهارتی: فلز کاری عمومی شماره شناسایی: ۱۶-۱۲ الی ۷۴-۳-۱۰ /ک	مهارت: فلز کاری عمومی در کشاورزی شماره شناسایی: ۱۶-۱ الی ۷۴-۳-۱۰ /ک
---	--	--

شکل ۹-۲۳

- لوله را به لب گیره و گیره بیندید.
- محل خم کاری را حرارت دهید تا لوله نرم شود. چنانچه از ماسه تر استفاده کرده باشید، در اثر حرارت، آب موجود در ماسه تبدیل به بخار شده، باعث ترکیدن لوله و یا خارج شدن در پوشها می شود.
- اگر لوله در زدار است، درز آن را در ناحیه خنثی (خط وسط) قرار دهید تا درز باز نشود.

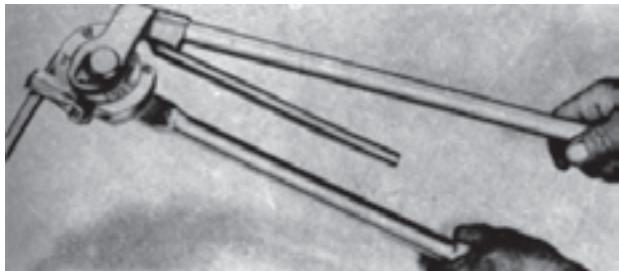
شکل ۹-۲۴

برای خم کردن لوله های با دیواره نازک، از جنس مس، برنج، آلومینیم و یا برنتز از کلوфон^۱ و یا سرب استفاده کنید (شکل ۹-۲۴).

- لوله را با حرارت دادن نرم کنید.
- داخل لوله را تمیز کنید.
- یک سر لوله را مسدود کنید.
- کلوfon و یا سرب را به صورت مذاب درآورید (a). (در موقع ذوب کردن ۱ تا ۲٪ روغن به آن اضافه کنید تا قابلیت انعطاف آن بیشتر شود و در لوله برخیزد).
- سر دیگر لوله را نیز بیندید.
- عمل خم کاری را انجام دهید (b).
- پس از خم کاری با حرارت مختصر، کلوfon را خارج کنید و بقایای آن را با بنزین تمیز کنید.

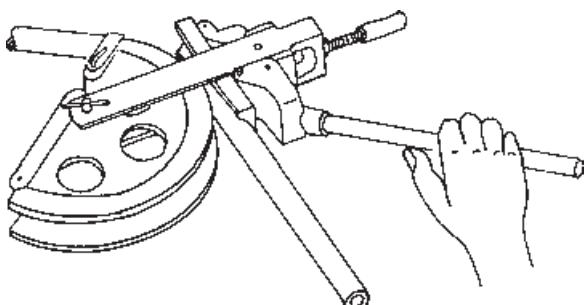
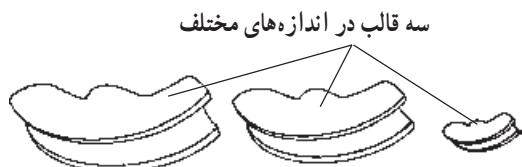
۱- کلوfon: عبارت از صفحه مهم سرو می باشد و از مواد باقیمانده از تقطیر ترباتین به دست می آید و در حالت معمولی شکننده است.

واحد کار: برش و خم کردن لوله های نرم فلزی شماره شناسایی: ۱۶-۱۳۹ الی ۱۶-۳-۱۰ /ک	پیمانه مهارتی: فلز کاری عمومی شماره شناسایی: ۱۶-۱۳ الی ۱۶-۳-۱۰ /ک	مهارت: فلز کاری عمومی در کشاورزی شماره شناسایی: ۱۶-۳-۱۰ الی ۱۶-۳-۱۰ /ک
---	--	---

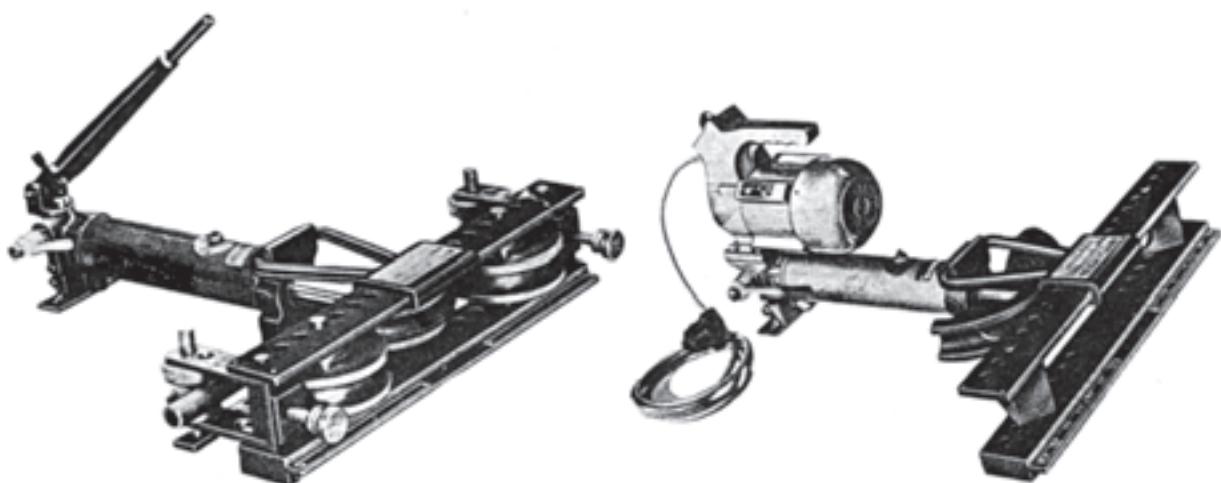

شکل ۹-۲۵- لوله خم کن اهرمی

خم کردن لوله های با قطر زیاد و یا جنس سخت را به
کمک لوله خم کنها انجام دهید.
در شکلهای ۹-۲۵، ۹-۲۶ و ۹-۲۷ ۹ انواع متداول لوله
خم کن را مشاهده می کنید.

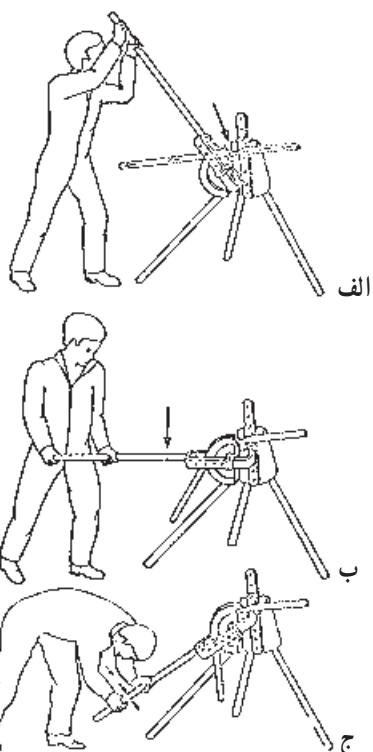

شکل ۹-۲۶- لوله خم کن رومیزی

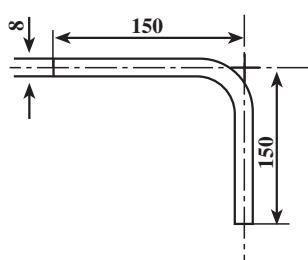

شکل ۹-۲۷- لوله خم کن هیدروليکي

واحد کار: برش و خم کردن لوله های نرم فلزی شماره شناسایی: ۱۶-۱۳۹ الی ۱۶-۳-۱۰/ک	پیمانه مهارتی: فلز کاری عمومی شماره شناسایی: ۱۶-۱۲ الی ۱۶-۳-۱۰/ک	مهارت: فلز کاری عمومی در کشاورزی شماره شناسایی: ۱۶-۱ الی ۱۶-۳-۱۰/ک
--	---	---

شکل ۹-۲۸ - مراحل خم کاری لوله

شکل ۹-۲۹

تمرین ۹-۳

هدف: خم کردن لوله
ابزار موردنیاز: فنر و لوله مسی
قطعه کار: لوله مسی به طول 30° و قطر ۸ میلی متر

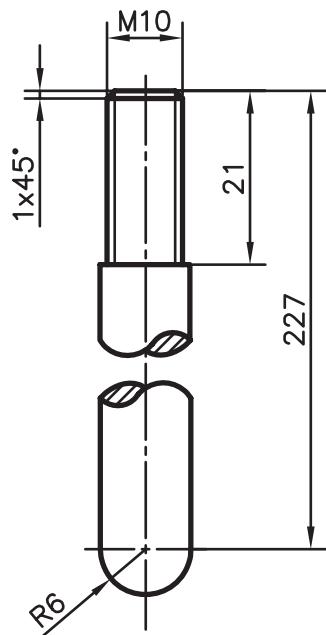
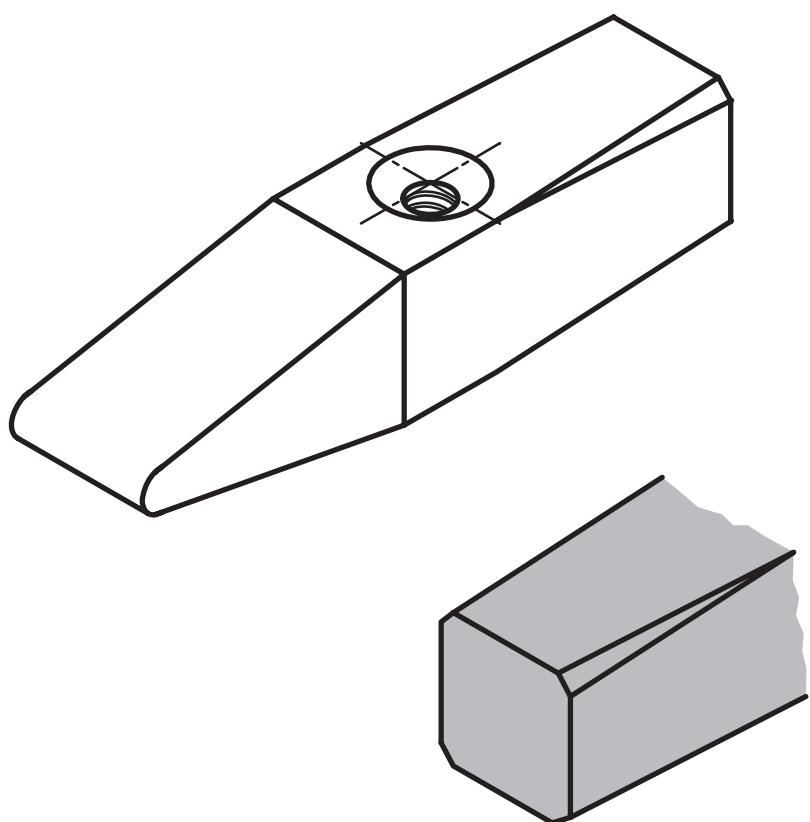
واحد کار: برش و خم کردن لوله‌های نرم فلزی شماره شناسایی: ۱۶-۱۳۹	پیمانه مهارتی: فلزکاری عمومی شماره شناسایی: ۱۶-۱۳	مهارت: فلزکاری عمومی در کشاورزی شماره شناسایی: ۱۶-۱۰
/ک	/ک	/ک

آزمون

- ۱- لوله‌ها را با ..... و یا ..... می‌توان برد.
- ۲- انواع لوله‌بر را نام ببرید.
- ۳- پیچ کردن لوله‌های فلزی به چه منظوری انجام می‌شود؟
- ۴- ساختمان پیچ کن لوله را شرح دهید.
- ۵- محل خم لوله در چه صورتی تغییر شکل می‌دهد؟
- ۶- برای خم کردن لوله‌های کوچک می‌توانند از خم کن ..... استفاده کنند.
- ۷- برای خارج کردن فنر از داخل لوله، چگونه باید عمل کرد؟
- ۸- هنگام خم کاری لوله‌های فولادی با قطر بیش از ۱۶ میلیمتر، برای جلوگیری از تغییر شکل آن چه باید کرد؟
- ۹- از سرب مذاب در خم کاری کدام لوله‌ها استفاده می‌شود؟
- ۱۰- موارد کاربرد لوله خم کن را ذکر کنید.

واحد کار: برش و خم کردن لولهای نرم فلزی شماره شناسایی: ۱۶-۱۳۹	پیمانه مهارتی: فلزکاری عمومی شماره شناسایی: ۱۶-۱۲	مهارت: فلزکاری عمومی در کشاورزی شماره شناسایی: ۱۶-۱
--	--	--

ضمیمه ۱

دسته چکش	۲	Ø۱۲×۲۳۷	St ۳۷	۱	مشخصات قطعه کار	مشخصات قطعه کار	شماره
سر چکش	۱	□۱۸×۹۵	St ۳۷	۱	جنس	اندازه مواد اولیه	تعداد
ملاحظات							
نام قطعه کار: چکش سبک	مقیاس: ۱:۱	شماره نقشه: ۱					
هدفهای آموزشی: سوهانکاری «قوس - استوانه» - حیده کاری - پرچکاری	تلرانس: ±۰/۱	مدت:					

واحد کار: برش و خم کردن لوله‌های نرم فلزی شماره شناسایی: ۱۳۹_۱۶_۱۰_۳_۷۴/ک	پیمانه مهارتی: فلزکاری عمومی شماره شناسایی: ۱۲_۱۶_۱۰_۳_۱_۷۴/ک	مهارت: فلزکاری عمومی در کشاورزی شماره شناسایی: ۱۰_۱۶_۱_۳_۷۴/ک
--	--	--

منابع

- ۱- خادمی اقدم صمد و نصیری زنوزی بهروز، کتاب درس فنی سال اول آموزش فنی، وزارت آموزش و پرورش

۲- محمدی بوساری، محمد، کتاب درس فنی سال دوم اتمکانیک، وزارت آموزش و پرورش

۳- محمودی آستارایی ابراهیم و احمدزاده محمدحسین، کتاب درس فنی سال چهارم ماشین ابزار، وزارت آموزش و پرورش

۴- خواجه حسینی محمد و دیگران، کتاب کارگاه مکانیک عمومی فنی و حرفه‌ای، وزارت آموزش و پرورش

۵- خادمی اقدم صمد و نصیری زنوزی بهروز، کتاب فلزکاری، کارگاه خوداتکایی سال اول، وزارت آموزش و پرورش

۶- گرلینگ هنریش کتاب در پیرامون ماشینهای افزار، ترجمه علی اکبر جوانفر، نشرافکار

۷- هوسبیان آبرت، کتاب ابزارشناسی فلزکاری، ترجمه حمید شبیری نبوی، سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای

۸- صافی محمدعلی، کتاب فلزکاری، سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای

۹- سنگ‌زنی و سنگ سمباده، ترجمه مهندس لکانی، انتشارات دانش و فن

۱۰- ویسورگ اریش، درس فنی اساسی برای فلزکاری، ترجمه محمود ریبع‌زاده

11- Grund Fachkunde Metall

Ernstklett

12 Fang an mit Metall

Westerman

12_ Fachkunde Fur Maschinenschlosser Ernst klett

